

Sikker vedligeholdelse — sikkerhed for alle

Definition

Vedligeholdelse af udstyr, anlæg, bygninger eller transportmidler omfatter tekniske, administrative og ledelsesmæssige foranstaltninger, som skal sikre, at udstyret mv. bevares på en måde, som gør, at den krævede funktion (1) kan opretholdes uden afbrydelser eller forstyrrelser. Vedligeholdelsesaktiviteter omfatter:

- tilsyn
- afprøvning
- måling
- udskiftning
- justering
- reparation
- fejlfinding
- udskiftning af dele
- servicering.

En meget almindelig opgave, som udsætter arbejdstagerne for forskellige risici

Vedligeholdelse udføres på alle arbejdspladser og inden for alle industrisektorer. Den er en del af de daglige arbejdsopgaver for de fleste ansatte, ikke kun vedligeholdelsesteknikere og -ingeniører. Arbejdstagere, der beskæftiger sig med vedligeholdelsesaktiviteter, kan risikere at udvikle:

- muskel- og skeletbesvær, når de udfører opgaver, der indebærer bøjning og uheldige stillinger, undertiden under vanskelige miljøbetingelser (f.eks. kulde)
- luftvejslidelser forårsaget af eksponering for asbest — ved vedligeholdelse af gamle bygninger eller industrianlæg
- hud- og luftvejssygdomme som følge af kontakt med farlige stoffer — smørefedt, opløsningsmidler, ætsende stoffer og støv, herunder kræftfremkaldende træstøv
- kvælning i lukkede rum
- sygdomme som følge af eksponering for biologiske risici — hepatitis A, legionella.

De risikerer også at komme ud for mange slags ulykker, f.eks. at falde eller blive ramt af en maskine.

Vedligeholdelsen kan omfatte alt lige fra meget små aktiviteter, f.eks. udskiftning af en elektrisk pære eller toneren i en printer, til større aktiviteter, f.eks. periodisk inspektion af et kraftværk.

(1) Association Française de Normalisation. Terminologie de la maintenance. Norme NF-EN 13306. X 60-319, AFNOR, Saint-Denis La Plaine, Juin 2001.

Arbejdsmiljømæssige følger af vedligeholdelse

Hvad enten der er tale om en lille eller stor opgave, kan den have en alvorlig indvirkning på arbejdsmiljøet, ikke blot for de arbejdstagere, der udfører den, men også for andre, som det fremgår af følgende eksempler:

- Der kan opstå en ulykke/skade under vedligeholdelsen — arbejdstagere, der udfører vedligeholdelse på en maskine, kan komme til skade, hvis maskinen ved et uheld tændes, de kan blive udsat for stråling eller farlige stoffer, blive ramt af en bevægende maskindel eller risikere at udvikle muskel- og skeletbesvær.
- Vedligeholdelse af dårlig kvalitet kan forårsage sikkerhedsproblemer — anvendelse af forkerte dele til udskiftning eller reparation kan resultere i alvorlige ulykker og skader for arbejdstagerne og ødelægge udstyret.
- Manglende vedligeholdelse kan i givet fald ikke blot afkorte udstyrs eller bygningers levetid, men også forårsage ulykker — f.eks. kan en ikke-udbedret skade på et gulv i et lager forårsage en gaffeltruckulykke, hvor føreren og de personer, der befinder sig i nærheden, kommer til skade, og de varer, der flyttes, også beskadiges.

Fem grundregler for sikker vedligeholdelse

Vedligeholdelse er en proces, som starter, inden selve opgaven påbegyndes, og slutter, når arbejdet er blevet kontrolleret og godkendt, og dokumentationen er færdigudarbejdet. Arbejdstagernes og/eller deres repræsentanters deltagelse i alle faser og aspekter af denne proces øger ikke blot sikkerheden i forbindelse med processen, men også arbejdets kvalitet.

De fem trin til sikker vedligeholdelse forklares nærmere nedenfor.

Vedligeholdelsesplanlægning

Arbejdsgiveren skal gennemføre en risikovurdering for opgaven og inddrage arbejdstagerne i denne proces. Følgende punkter skal tages i betragtning:

- Opgavens omfang: Hvad der bør gøres, hvor lang tid der er brug for til opgaven, hvordan andre ansatte og aktiviteter vil blive påvirket på arbejdspladsen.
- Identificering af risiciene: f.eks. elektricitet, eksponering for farlige stoffer, tilstedeværelse af støv/asbest i luften, lukket rum, bevægende maskindele, fald fra eller gennem noget, tunge genstande, der skal flyttes, dele, der er vanskelige at nå eller få adgang til.
- Hvad opgaven kræver: færdigheder og antal ansatte, der skal udføre arbejdet, hvem der vil være involveret, hvilke roller de enkelte personer har (ansvar for kontakter med kontrahentens eller værtsarbejdsgiverens ansatte, styring af opgaverne, hvem eventuelle problemer skal meldes til), værktøjer, der skal anvendes, personlige værnemidler og andre foranstaltninger, som er nødvendige for at beskytte arbejdstagerne (f.eks. stilladser, overvågningsudstyr), der måtte være nødvendige.
- Sikker adgang til arbejdsområdet og (hurtige) flugtveje.
- Den uddannelse/information, som de arbejdstagere, der er involveret i opgaven, og de personer, der arbejder i nærheden af dem, skal have med hensyn til opgaven (for at sikre de ansattes kompetence og sørge for deres sikkerhed), den »kommandovej« og eventuelle procedurer, der vil blive anvendt i forbindelse med aktiviteten, herunder rapportering af problemer. Dette er navnlig vigtigt, hvis vedligeholdelsen udføres af underleverandører.

Arbejdstagerne bør inddrages i planlægningsfasen — de kan identificere risici og de mest effektive måder at tackle dem på. Resultaterne af risikovurderingen og planlægningsfasen bør kommunikeres til de arbejdstagere, der deltager i vedligeholdelsesarbejdet, og også til andre, som måtte blive berørt. Det er meget vigtigt, at arbejdstagerne, herunder underleverandørerne, inddrages i uddannelsen og gøres fortrolige med de etablerede procedurer, for at deres sikkerhed kan garanteres.

Arbejde i et sikkert miljø

De procedurer, der er udviklet i planlægningsfasen med hensyn til risikovurdering, skal iværksættes. F.eks. skal strømforsyningen til det udstyr, som man arbejder med, slukkes, og det aftalte spærringssystem anvendes. Der bør opsættes et advarselsskilt — med dato og tidspunkt for spærringen og navnet på den person, der har tilladelse til at ophæve spærringen. På denne måde vil sikkerheden for den arbejdstager, der udfører vedligeholdelse af maskiner, ikke blive bragt i fare af nogen, der uforvarende starter maskiner, og som også kunne blive berørt, hvis f.eks. maskinen ikke er i sikker driftstilstand (f.eks. hvis sikkerhedsforanstaltningerne er blevet fjernet). Arbejdstagerne bør kontrollere, at der er en sikker vej til at få adgang til og forlade arbejdsområdet, i overensstemmelse med arbejdsplanen.

Anvendelse af passende udstyr

Arbejdstagere, der udfører vedligeholdelsesopgaver, bør have passende værktøjer og udstyr, som kan være forskelligt fra det, der normalt anvendes. De arbejder måske i områder, som ikke er normale arbejdspladser, og udsættes for mange risici. De skal derfor have passende personlige værnemidler. F.eks. kan arbejdstagere, der renser eller udskifter filtre på udsugningsanlæg, blive udsat for meget højere koncentrationer af støv, end det er normalt for den pågældende arbejdsplads. Der skal også skabes sikker adgang til disse filtre, som hyppigt er placeret i tagområdet. De værktøjer, der er nødvendige til opgaven, og de personlige værnemidler, der er fastsat i forbindelse med planlægningen og risikovurderingen, skal være til rådighed (om nødvendigt sammen med instruktioner om, hvordan de skal anvendes) og benyttes.

De sikre arbejdsmetoder, der er udviklet i planlægningsfasen, skal følges

Arbejdsplanen skal følges selv under tidspres, da genveje kan koste meget dyrt og medføre ulykker, personskader eller materielle skader. Det kan være nødvendigt at underrette tilsynsførende og/eller rådføre sig med andre specialister, såfremt der skulle ske noget uventet. Det er meget vigtigt at huske, at hvis man overskrider grænserne for sine egne færdigheder og kompetencer, kan dette resultere i en meget alvorlig ulykke.

Arbejdet skal kontrolleres

For at sikre, at opgaven er blevet udført, skal den vedligeholdte genstand være i en sikker tilstand, og al affaldsmateriale fjernet. Når alt er kontrolleret og erklæret sikkert, kan opgaven afsluttes, spærringerne ophæves, og tilsynsførende og andre arbejdstagere underrettes. Det afsluttende trin er at udarbejde en rapport til ledelsen, hvori det udførte arbejde beskrives, herunder bemærkninger til opståede vanskeligheder og anbefalinger til forbedringer. Ideelt set bør dette også drøftes på et personalemøde, hvor de arbejdstagere, der er involveret i processen, og de personer, der arbejder i nærheden af dem, kan fremsætte bemærkninger til aktiviteten og fremkomme med egnede forslag til at forbedre processen.

Vedligeholdelsesaktiviteter kan bringe arbejdstagere i fare, men manglende vedligeholdelse kan bringe flere arbejdstagere i fare.

Husk, at når du udfører vedligeholdelse, er din og dine kollegers sundhed og sikkerhed afhængig af kvaliteten af dit arbejde.

Yderligere oplysninger

Dette faktablad er udarbejdet til støtte for den europæiske kampagne 2010/2011 om sikker vedligeholdelse. Andre faktablade i serien og yderligere oplysninger om dette emne findes på <http://osha.europa.eu/en/topics/maintenance>. Disse informationer og oplysninger udvikles og opdateres løbende.